

Nazım ve dostlarının gurbetteki öyküsü

Yazar M. Melih Güneş, 1950'de Almanya'ya yerleşen Hayk ile Anjel Açıköz çiftinin, Nâzım Hikmet ile dostluğunu 'Suyun Şavkı'nda kaleme aldı. **Kitapta** Nazım'ın daha önce yayımlanmayan fotoğrafları da yer alıyor.

İNCI DÖNDAŞ
İSTANBUL
incidondas@karar.com

M. Melih Güneş'in Nâzım Hikmet araştırmalarının yeni kitabı 'Suyun Şavkı: Leipzig'de Bir Aile ve Nâzım Hikmet', **Yapı Kredi Yayınları**'ndan çıktı. Güneş, kitabında 1950 yılında bir daha dönmemesine doğup büyüdüğü topraklardan yurt dışına çıkmak zorunda kalan Hayk ile Anjel Açıköz'ün, Samsun'dan başlayıp Leipzig'de sona eren yolculuğunu ve Nâzım Hikmet'le kurdukları güzel dostluğu öyküsünü anlatıyor. Nâzım Hikmet'in Türkiye'den ayrıldıktan sonra onunla benzer bir yazgı paylaşan sürgündeki dostlarıyla nasıl bir hayat yaşadığını, çıktığı yolculukları, katıldığı toplantıları, dost evlerinde memleket yemekleri yerken, Ruhi Su türkülleri dinlerken duyduğu mutluluğu öğreniyorsunuz. **Kitapta** ayrıca Nâzım Hikmet'in daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış fotoğrafları da bulunuyor. Güneş ile kitabını konuştuk.

■ 'Suyun Şavkı'nın ortaya çıkış hikayesi nedir? Bu aileyle ne zaman ve nasıl tanıştınız?

Açıköz soyadına 'sol tarih' ile ilgili haber ya da bilgilerden de aşınaydım. Ancak Nâzım Hikmet'le yakınlıklarının derecesini esas, Anjel Açıköz'ün Paros dergisindeki röportajıyla kavradım. Anjel Açıköz'ün Almanya'da yaşayan çok yakın dostu Mustafa Doma, geçen bahar bana ulaşarak Anjel Hanım'ın kendisine emanet ettiği Nâzım Hikmet'e dair müsveddeleri nereye devredebileceğini sordu. Ben de objektif bir şekilde ülkedeki iki kurumdan bahsettim ama şimdilik en doğru 'yedemin'in ben olduğumu da gereksiz mütevazılık yapmadan belirttim. Nâzım'la ilgili sormak istediğim bir-iki konu için Anjel Açıköz'ü telefonla aradım. Geçen temmuzun sonunda Leipzig'ye gittim. O günleri gözümde daha da aydınlatması nedeniyle benim için hem sevimli, daha çok hüzünlü bilgilerle ve climde çoğu **yayımlanmamış** bilinmeyen fotoğrafları da içeren bir hazineye döndüm.

■ Anjel Açıköz ve eşinin, Nâzım Hikmet ile tanışma öyküsü nedir?

Onların muhacirlik öyküsü, Anjel Abla'nın kocası Dr. Hayk Açıköz'ün 1949'da siyasi nedenlerle Türkiye'den kaçmak zorunda kalmasıyla başlıyor. Hayk Açıköz ve yakın arkadaşı olan

M. Melih Güneş (sağda) şu an 94 yaşında olan ve Leipzig'de yaşayan Anjel Açıköz'ün yaşının getirdiği ve yakın zaman önce yaşının kırılması nedeniyle fiziki zorlanmaları olduğunu belirterek "Odasında duvarlarda Nâzım Hikmet'in fotoğrafları, DVD'leri, kitapları bulunuyor" dedi.

ressam Jak İhmalyan tekrar hapse girmemek için Beyrut'a kaçıyorlar. Anjel Açıköz 1950 yılında gidiyor. Sonrasında düşünceleri Ermenistan'a geçmek. Ama Ermenistan göçmen girişini durdurunca Varşova'da yaşama olanağını değerlendirip Viyana üzerinden yola çıkıyorlar. Viyana'da bekleme sürecinde vizelerinin süreci geçiyor ve partili olmadıkları için mecbur kalmadıkça görmeleri önerilmeyen Zekeriya Sertel'i buluyorlar. Zekeriya Bey, o sırada Budapeşte'de olan Nâzım Hikmet'le irtibata geçip vize sorununu halledilmesini sağlıyor. 1955'in ağustos ayında Budapeşte tren istasyonunda onları karşılayanlar arasında Nâzım Hikmet de var. İlk tanışmaları böyle.

■ **Kitapta** Nâzım Hikmet'in daha önce hiç görülmemiş fotoğrafları da yer alıyor.

Album kısmındaki fotoğrafların hepsini Hayk Açıköz çekmiş. Jak İhmalyan'ın oğlu Vaçe İhmalyan, Vera Tulyakova Hikmet ve benim arşivimden bazı fotoğrafları yerine göre kitaba ekledik. Nâzım Hikmet'in edebiyat tarihi açısından en öne çıkması gereken belki de 'Türkiye İşçi Sınıfına Selam' şiirini yazarken çekilen fotoğrafı. Üstelik Nâzım Hikmet'in renkli nadir fotoğraflarından.

■ Nâzım Hikmet'i sizce en çok inciten neydi ve ne mutlu ederdiniz?

En çok inciteni bilemem ama en inciten ya da üzen şeylerden biri, eserlerinin kendi memleketinde yayımlanmaması olsa gerek.

Anjel Açıköz'ün 'Abim' dediği Nazım Hikmet ile çektiği fotoğraflar da **kitapta** yer aldı.

İlk SSCB yolculuğu ve Vera ile tanışması

■ Nâzım Hikmet'in kırılma noktalarını nasıl sıraladınız?

İnebolu'dan başlayan ilk SSCB seyahati, son SSCB yolculuğu belki de Vera Tulyakova'ya aşık olması. Pek çok noktası vardır ama aklıma ilk gelenler bunlar. Bir de sonrasında kendi adını taşıyan bir vakfın kurulmuş olmasını Nâzım Hikmet tarihi açısından çok önemli buluyorum. Boğaziçi Üniversitesi'ndeki merkez, edebiyat kulübü tarzını yanı sıra yönetmeliklerine de uygun çalışırsa öylesi bir merkez varlığını da önemsiyorum. Benim nazarımda bu tarih açısından en az önemli şey vatandaşlığını kaldırıp yasanın geçersiz kılınarak yürürlükten kaldırılmasıdır ama kimileri de bunu çok önemseyebilir.